

مقاله پژوهشی - فصلنامه علمی رهیافت انقلاب اسلامی

سال نوزدهم، شماره ۷۰، بهار ۱۴۰۴

صفحه ۱۹۸ تا ۲۱۸

راهبردهای انقلاب اسلامی برای تقریب مذاهب در ایران با تأکید بر کردستان

دانشجو دکتری تقریب مذاهب اسلامی، دانشگاه ادیان و مذاهب، قم، ایران

رحمن غریبی

استادیار گروه زبان و ادبیات فارسی، واحد مهاباد، دانشگاه آزاد اسلامی، مهاباد، ایران

شهباز محسنی *

مری و عضو هیئت علمی گروه امنیت پایدار، دانشگاه جامع امام حسین(ع)، تهران، ایران

محمد هادی فر

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی راهبردهای انقلاب اسلامی در زمینه تقریب مذاهب در استان کردستان است. پرسش این است که راهبردهای انقلاب اسلامی در زمینه تقریب مذاهب در کردستان شامل چه مواردی است؟ نتایج پژوهش نشان داده است که پذیرش اختلافات مذهبی، مبنا و عنصر بنیادین تقریب مذاهب اسلامی در کردستان است. پس از آن استفاده از ظرفیت نهادها از جمله دانشگاه مذاهب اسلامی، استفاده از ظرفیت مرزی کردستان برای تبدیل کردن اربعین به عنوان بخش دیگری از تقریب مذاهب نیز مدنظر است. روشنگری برای دفع تهدیدات مشترک چه در عرصه باورهای دین اسلام و چه در حوزه مرزهای سرزمین ایران، محورهای رسیدن به تقریب مذاهب اسلامی در کردستان است. ضمن اینکه استفاده از ظرفیت روحانیون و نخبگان اهل سنت در اداره امور مناطق کردنشین و حتی در سطوح بالای کشوری، نقش مهمی در استحکام ایده تقریب مذاهب اسلامی در کردستان دارد. استفاده از ظرفیت مرکز بزرگ اسلامی غرب کشور و تعامل علما و اهالی اندیشه در استان کردستان با روحانیون و علما از سایر مذاهب، نقش مهمی در ترویج فرهنگ بردباری و شکل‌گیری تقریب مذاهب در ایران دارد که همواره مورد تأکید امام خمینی (ره) بوده است. روش مقاله حاضر توصیفی-تحلیلی و ابزار تحقیق نیز کتابخانه‌ای و اسنادی است.

کلیدواژه: تقریب مذاهب، انقلاب اسلامی، کردستان، راهبردهای انقلاب اسلامی.

* نویسنده مسئول: shahbazmohseni@yahoo.com

تاریخ تایید: ۱۴۰۳/۱۲/۲۶

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۹/۲۵

The Islamic Revolution Approach Quarterly

Vol. 19, No.70, Spring 2025, P 198-218

rahyaftjournal.ir

Strategies of the Islamic Revolution for the rapprochement of religions in Iran with emphasis on Kurdistan

Rahman Gharibi

PhD student in Islamic Denominations Approximation, University of Religions and Denominations, Qom, Iran

Shahbaz Mohseni *

Assistant Professor, Department of Persian Language and Literature, Mahabad Branch, Islamic Azad University, Mahabad, Iran

Mohammad Hadi Far

Instructor and Faculty Member, Department of Sustainable Security, Imam Hossein University, Tehran, Iran

Abstract

Introduction

Reconciliation of religions is another way of achieving unity in the Islamic society, the necessity of which is to adopt desirable, efficient strategies that are at the same time far from religious prejudice and beliefs and to prevent the creation of religious divisions and divisions in the society. Therefore, in order to achieve rapprochement of religions, it is important to pay attention to religious issues and topics, axes of social division and connection, decisions in the political arena, and the interaction of the political system with religious groups in important and strategic points of the country. In general, the strategy of de-escalation seeks effective communication and interaction, as well as the creation of

* Corresponding Author: shahbazmohseni@yahoo.com

How to Cite: Gharibi, R., Mohseni, Sh., Hadi Far, M. (2025). Strategies of the Islamic Revolution for the rapprochement of religions in Iran with emphasis on Kurdistan, *The Islamic Revolution Approach Quarterly*, 19(70), 198-218.

Received: 11/07/2024

Accepted: 15/03/2025

favorable conditions for the life of social, cultural, religious, and political groups, which, given the plurality of groups mentioned in Iranian society, this strategy is essential. In the meantime, considering the dominance of Sharia law over Iranian society after the Islamic Revolution, the creation of a transparent and operational mechanism that can unite religious groups in different parts of the country around one axis is an undeniable necessity. This necessity in the Kurdistan region, where Sunnism and Shiism are the two major religious movements, shows us the need to address strategies for the rapprochement of religions. Accordingly, extracting the desired strategies inspired by the thought and discourse of the Islamic Revolution in the Kurdistan region that can overcome limitations and challenges and, at the same time, create unifying mechanisms based on the idea of the rapprochement of religions is a regional and national necessity. The Kurdistan region in Iran, which is known for its centrality in the Kurdistan province and some neighboring Kurdish cities, encompasses a range of the western and northwestern parts of the country, which have settled in the border and strategic areas of the country, and also belong to the Sunni religion and live alongside other religions. However, this ethnic and religious diversity has faced problems arising from religious conflicts or security and political threats arising from religious beliefs, which have created problems at the provincial and national levels. Given that the discourse of the Islamic Revolution in general and the thought of the founder of the Islamic Revolution in particular are based on unity and alliance between different religions, including Sunnis and Shiites, using this discourse to solve problems and challenges can raise the idea of rapprochement between religions as a strategy. Based on these necessities, this article, which focuses on the pathology of rapprochement between religions in the Kurdistan province and adopts appropriate strategies to achieve the goal of rapprochement, first seeks to find possible harms in the rapprochement between Islamic religions in the Kurdistan province (one of the western provinces of the country), and then proposes strategies appropriate to the discourse of the Islamic Revolution. In fact, the question addressed by the present study is: what are the strategies of the Islamic Revolution for rapprochement between religions in Kurdistan?

Materials and Methods

The present article is of a qualitative and applied type. The method of the article is descriptive-analytical and the research tools are also library and documentary.

Discussion and Findings

The strategies of the Islamic Revolution in the field of religious rapprochement are aimed at the roadmap and ideas that can provide the basis for the further connection of religions and sects in the country, including in the Kurdistan region and province in Iran. In this framework, religious rapprochement, which is aligned with Islamic unity, requires effective functioning in various fields in order to utilize existing capacities such as: accepting differences in the theoretical and practical arenas, the Kurdistan Islamic University, repelling common threats against territorial order and Islamic beliefs. In addition, utilizing elites and managers at the national management levels and the administration of Kurdish provinces will play an important role in operationalizing the idea of rapprochement from the perspective of providing social conditions and popular satisfaction. Creating an interactive network between scholars, sympathizers, and influential ethnic and religious figures in the Kurdistan region and moderate and pluralist clerics or politicians at the macro level is an important factor in demonstrating a connection at the macro and regional levels, while preserving religious and ethnic plurality in Kurdistan, while utilizing the capacity of the elders and influential figures to solve the province's economic, social, and cultural problems. In this context, utilizing the capacity of the great Islamic center in the west of the country, whether in interacting with religious institutions at home or learning tolerance and tolerance at the regional and international levels, is an important factor in advancing the project of rapprochement of religions in Kurdistan. Therefore, the path to rapprochement is to accept religious differences and adopt a peaceful coexistence with groups that continue their activities based on the constitution and the discourse of the Islamic Revolution. The effective function of accepting differences is to prevent the processes and goals from becoming opaque, because if the demands of religious groups in Kurdistan are expressed clearly and within the framework of existing laws, differences and divisions will not be a threat, but an advantage that will gradually marginalize extreme prejudices and intolerance of other religions. Considering the efforts of the Islamic Republic regime in the Kurdistan province to achieve the goal of rapprochement between Islamic religions, it has not yet reached its original position, which leads to Islamic civilization, and the obstacles and harms facing it must be overcome by establishing and establishing joint cultural, scientific, and research institutions. In this context, based on the discourse of the Islamic

Revolution, it is very important to use the capacities of local and national media to address the issues of the Kurdistan province with a realistic approach. In addition, implementing and initiating changes in the administrative system in appointing middle and senior managers in the province from Sunnis, establishing joint institutions, including universities with comparative sciences, etc., could be a special solution to achieve this goal in the Kurdistan province.

Conclusion

Religious rapprochement is a strategy for peaceful coexistence of different religious groups and beliefs in the Islamic society, which has been used after the Islamic Revolution and in sensitive and religiously plural areas. Given the existence of different religious groups in the Kurdistan province and Kurdish-populated areas in the west of the country, the aim of the present study is to examine the strategies of the Islamic Revolution in the field of religious rapprochement in the Kurdistan province. The question of the present article was what the strategies of the Islamic Revolution in the field of religious rapprochement in Kurdistan include? The results of the study have shown that accepting religious differences is the basis and fundamental element of the rapprochement of Islamic religions in Kurdistan. After that, using the capacity of institutions, including the University of Islamic Religions, using the border capacity of Kurdistan to transform Arbaeen as another part of the rapprochement of religions is also considered. Enlightenment to ward off common threats, whether in the field of Islamic religious beliefs or in the field of the borders of Iran, are the axes of achieving the rapprochement of Islamic religions in Kurdistan. In addition, using the capacity of Sunni clerics and elites in managing the affairs of Kurdish regions and even at high levels of the country plays an important role in strengthening the idea of the rapprochement of Islamic religions in Kurdistan. Using the capacity of the large Islamic center in the west of the country and the interaction of scholars and intellectuals in the Kurdistan province with clerics and scholars from other religions plays an important role in promoting a culture of tolerance and the formation of rapprochement of religions in Iran, which has always been emphasized by Imam Khomeini (RA). The method of the present article is descriptive-analytical and the research tools are also library and documentary.

Keywords: rapprochement of religions, Islamic Revolution, Kurdistan, strategies of the Islamic Revolution.

مقدمه

بحث تقریب بین مذاهب اسلامی از مباحث مهم و حساس در عقاید اسلامی و ساختارهای عقیدتی و به تبع آن به عنوان نقش آفرینی‌های اجتماعی در جامعه و شریعت اسلام و زندگی انسان‌ها می‌باشد و شناخت تقریب مذاهب از گذشته اهمیت داشته است، چرا که اسلام برای جلوگیری از اختلاف و صیانت آن، این مهم را مصالح ضروری به شمار می‌آورد. با توجه به آنکه بسیاری از امورات زندگی مسلمین در سایه همسایگی و مبادرت با هم در هم تنیده، به طوری که بسیاری از احکام شرعی آنها نزدیک به هم بوده و در سایه همدیگر تکامل پیدا می‌کند، فراهم کردن شرایطی برای زیست مسالمت‌آمیز گروه‌های مذهبی در یک جامعه متکثر، پیش شرط زندگی مسالمت‌آمیز گروه‌ها در کنار یکدیگر و در سایه قانون اساسی است. تقریب مذاهب در واقع شیوه دیگری از وحدت در جامعه اسلامی است که لازمه محقق شدن آن، در پیش گرفتن راهبردهای مطلوب، کارآمد و در عین حال به دور از تعصب و باورهای مذهبی و جلوگیری از ایجاد تفرقه و شکاف مذهبی در جامعه است. بنابراین جهت محقق شدن تقریب مذاهب، توجه به مسائل و موضوعات مذهبی، محورهای شکاف و پیوند اجتماعی، تصمیمات عرصه سیاسی و تعامل نظام سیاسی با گروه‌های مذهبی در نقاط مهم و استراتژیک کشور دارای اهمیت است. به طور کلی راهبرد تنش‌زدایی به دنبال ارتباط و تعامل مؤثر و همچنین ایجاد شرایطی مطلوب برای زیست گروه‌های اجتماعی، فرهنگی، مذهبی و سیاسی است که با توجه به کثرت گروه‌های یاد شده در جامعه ایران، این راهبرد، امری ضروری است. در این میان با توجه به حاکم شدن قوانین شریعت بر جامعه ایران پس از انقلاب اسلامی، ایجاد سازوکاری شفاف و عملیاتی که بتواند گروه‌های مذهبی را در نقاط مختلف کشور، حول یک محور متحد سازد، ضرورتی انکارناپذیر است. این ضرورت در منطقه کردستان که مذهب اهل سنت و تشیع به صورت دو جریان عمده مذهبی حضور دارند، لازمه پرداختن به راهبردهای تقریب مذاهب را به ما نشان می‌دهد. بر این اساس، استخراج راهبردهای موردنظر با الهام از اندیشه و گفتمان انقلاب اسلامی در منطقه کردستان که بتواند بر محدودیت‌ها و چالش‌ها غلبه نماید و در عین حال، سازوکارهایی وحدت‌آفرین و مبتنی بر اندیشه تقریب مذاهب ایجاد نماید، یک ضرورت منطقه‌ای و ملی است. منطقه کردستان در ایران که با محوریت استان کردستان و برخی شهرهای مجاور کردنشین شناخته می‌شود، طیفی از قسمت غرب و شمال غربی کشور را دربر می‌گیرد که هم در مناطق مرزی و استراتژیک کشور سکنی گزیده‌اند و هم اینکه به مذهب سنی تعلق دارند و در کنار سایر مذاهب زندگی می‌کنند. اما این تنوع قومی

و مذهبی، با مشکلات ناشی از منازعات مذهبی یا تهدیدات امنیتی و سیاسی برآمده از باورهای مذهبی مواجه بوده است که مشکلاتی در سطح استان و کشور ایجاد کرده است. با توجه به اینکه گفتمان انقلاب اسلامی به طور عام و اندیشه بنیانگذار انقلاب اسلامی به-طور خاص بر وحدت و اتحاد میان مذاهب مختلف از جمله اهل سنت و تشیع بنا نهاد شده است، بهره‌گیری از این گفتمان برای حل مسائل و چالش‌ها، می‌تواند ایده تقریب مذاهب را به عنوان یک راهبرد مطرح سازد. بر مبنای همین ضرورت‌ها، در این مقاله که با محوریت آسیب-شناسی تقریب بین مذاهب در استان کردستان و اتخاذ راهبردهای متناسب برای دستیابی به هدف تقریب می‌باشد، ابتدا به دنبال یافتن آسیب‌های احتمالی موجود در تقریب بین مذاهب اسلامی در استان کردستان (یکی از استان‌های غرب کشور) می‌پردازد و پس از آن، راهبردهایی متناسب با گفتمان انقلاب اسلامی مطرح می‌شود.

۱-۱. پیشینه تحقیق

پیرامون بحث تقریب مذاهب، پژوهش‌هایی انجام شده که به برخی از آنان پرداخته خواهد شد:

کامپانیه (۱۴۰۱) در اثری با عنوان «مردم‌شناسی اقوام و مذاهب در کردستان» بیشتر به مسائل جامعه‌شناسی قوم کرد در کرستان و مباحث مربوط به واگرایی و همگرایی در بین این قوم پرداخته است و کمتر به مسائل مذهبی آنها پرداخته است. علی اکبری (۱۳۹۵)، در کتاب «موانع اخلاقی اجتماعی تقریب مذاهب»، بیشتر به موضوع موانع و آسیب‌های اخلاقی موجود در راه رسیدن به تقریب مذاهب و آن‌هم در سطح کلان پرداخته است و به موانع و آسیب‌های این مهم در استان کردستان اشاره‌ای نداشته است. منتظرالقائم و چلونگر (۱۳۹۳) در مقاله «طریقت‌های صوفیه عاملی همگرا در نزدیکی کردها به تشیع در چند قرن اخیر» بیشتر به عوامل و بایسته‌های اجتماعی و دینی که باعث تقرب افراد به تشیع و آن‌هم در باب صوفی‌گری و طریقت‌های موجود در کردستان شده است. با توجه به اینکه اکثر طریقت‌های صوفی‌گری در مناطق کردی منتسب به یکی از ائمه اهل تشیع می‌باشند، به همین خاطر قرابت و نزدیکی خاصی بین آنها وجود دارد. هرچند در مقاله اخیر هیچ‌گونه اشاره‌ای به موضوع اصلی این مقاله، یعنی آسیب‌شناسی و موانع در تقریب بین مذاهب در استان کردستان نشده است. عظیمی و چلونگر (۱۳۹۱) در مقاله «پراکندگی فرق و مذاهب تشیع در کردستان» بیشتر به بحث گونه-شناسی انواع تیره‌ها و نحله‌های مذهبی امامیه در کردستان پرداخته‌اند و به مباحث دیگری از جمله آسیب‌شناسی و موانع در تقریب بین مذهب امامیه و سایر مذاهب اسلامی از جمله مذهب شافعی نپرداخته است. غریبی (۱۳۸۹) در مقاله «نقش ماموستا شهید محمدشیرخ الاسلام در

تقریب مذاهب اسلامی» بیشتر به بررسی شخصیتی مرحوم شهید ماموستا شهید محمد شیخ-الاسلام (ره) در باب تفکرات و سیره عملی ایشان در باب تقریب بین مذاهب اسلامی پرداخته است، البته این مقاله می‌تواند به‌عنوان مستندات آسیب‌ها در بازه زمانی نگارش مقاله به‌خاطر همپوشانی زمانی آسیب‌های موجود در زمان شهادت ایشان باشد و سرنخ‌هایی را در باب آسیب‌شناسی به‌نگارنده در مقاله دهد. مفتی‌زاده (۱۳۸۵)، در کتاب «وحدت»، به این بحث به صورت موردی پرداخته است. وی که به‌عنوان یکی از پایه‌گذاران مکتب قرآن کردستان شناخته می‌شود در این کتاب خود بیشتر به مباحث اعتقادی و کلامی راه‌های انسجام‌بخشی و وحدت در بین مسلمان پرداخته و کمتر به مسئله تقریب بین مذاهب توجه نشان داده است. با توجه به اینکه سال نگارش این کتاب هم در بازه زمانی تحقیق و مقاله متبوع نیست، چندان برای بحث حاضر مفید نیست. آذرشب (۱۳۸۴)، در کتاب «پیشینه تقریب»، بیشتر به بررسی نقش، تاریخچه و مستندات دارالتقریب مذاهب اسلامی در قاهره و بررسی مجله رساله الاسلام که توسط این مرکز تقریبی چاپ می‌شد، پرداخته است و هیچ‌گونه مطالب درخوری در مورد آسیب‌شناسی تقریب در استان کردستان ارائه نکرده و بیشتر سخن از بیانیه‌ها و شخصیت‌های متنفذ در این مرکز گرفته است.

حال نگارنده با بررسی و مطالعه منابع مذکور به این نتیجه رسیده است که منابع مذکور به دلیل پراکندگی مطلب، تفرق در محتوا، کهنگی و قدمت بعضی از آنها، خاص نبودن منطقه کردستان، کلی‌گویی برخی از آنها و یا عدم بررسی اختصاصی به بحث تقریب مذاهب در کردستان از منظر گفتمان انقلاب اسلامی، نمی‌توانند جامعیت هدف در موضوع را در مقاله پیشرو تبیین و تأمین نمایند. همین موضوعات دلیل بر اذعان نگارنده در نبود پیشینه متقن با موضوع باعث شده تا پژوهش حاضر با رویکردی موردی و خاص به بررسی آسیب‌ها و راهبردها در حوزه تقریب مذاهب بر مبنای گفتمان انقلاب اسلامی بپردازد.

۲. چالش‌های تقریب مذاهب در کردستان

استان کردستان دارای شرایط و موقعیت خاصی است؛ از جمله اینکه موقعیت سوق‌الجیشی این استان از نظر هم مرز بودن با کشورهای عراق و ترکیه، دارا بودن مذاهب دوگانه اسلامی (تسنن شافعی و شیعه امامیه) و نیز وجود ادیان ابراهیمی (یهودیت و مسیحیت) که از دیرباز در این استان به‌صورت مسالمت‌آمیز در کنار هم زندگی نموده‌اند، شرایط خاصی را برای این منطقه ایجاد کرده است. همین مسائل و چالش‌ها در شرایطی باعث ایجاد تهدیدات امنیتی و اجتماعی شده است که به‌اهم آنان پرداخته می‌شود.

۲-۱. مرزی بودن استان کردستان

مرزی بودن استان کردستان هم با کشور عراق به طول ۲۲۰ کیلومتر (به موازات ۴ شهرستان، بانه، سقز، مریوان و سروآباد)، در عین حال که فرصت‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی را برای این استان و حتی کشور ایجاد نموده است، چالش‌هایی نیز با خود به همراه داشته است. ضمن اینکه مرزی بودن کردستان در کنار تنوعات قومی و مذهبی در دو سوی مرز (ایران و عراق و حتی ترکیه) باعث شده تا نوع خاصی از ناهمگونی در این جامعه مشاهده شود (احمدی، ۱۳۷۹: ۷۸). همچنین این استان در یک منطقه متنوع و متکثر و ارتباط با سایر اقوام در آن سوی مرزها روبرو است (جلایی‌پور، ۱۳۸۵: ۷۲). بدین ترتیب، به دلایل مختلفی از جمله عدم توانایی اداره و مدیریت مرز از سوی طرف‌های عراقی و اقلیم کردستان که موجب تردهای مخفیانه گروه‌های معاند و ضد نظام و مخالف آرامش استان، از جمله گروه‌های مسلح سیاسی و تکفیری به داخل خاک کشور ایران و به تبع آن استان می‌شوند که خود باعث ایجاد موانع و چالش‌های زیادی در روند تقریب بین مذاهب اسلامی در استان کردستان شده است.

۲-۲. وجود گروه‌های مذهبی افراطی و تندرو مخالف نظام

استان کردستان به دلیل سوق‌الجیشی بودن همیشه در تلاطم و کشاکش‌های مذهبی و دینی بوده و این مهم باعث به وجود آمدن و گسترش مذاهب اسلامی شده است. این وضعیت به دلیل وجود طیف متعددی از گروه‌های سیاسی، مذهبی و اجتماعی در این منطقه است (قادرزاده و محمدی، ۱۳۹۶: ۱۴۴)، که مخصوصاً در حوزه مذهبی باعث شکل‌گیری گروه‌های افراطی نیز شده است. این مذاهب در قبل از انقلاب به صورت سنتی و به دلیل سکولاریسم بودن حکومت وقت (یعنی حکومت پهلوی) فقط به مناقشات درون حزبی می‌پرداختند، اما بعد از انقلاب به دلیل تحریک، حمایت و کانالیزه نمودن این احزاب از طریق دشمنان خارجی رویکرد درون‌گروهی و حزبی را عوض نموده و به مخالفت با سایر گروه‌های مذهبی پرداختند. همچنین در استان کردستان تقریباً چون فقط دو مذهب و فرقه اسلامی یعنی تشیع (امامیه) و تسنن (شافعی) موجود بود و از طرفی دیگر هم چون حکومت مرکزی (در تهران) ایدئولوژی شیعه را در اداره کشور دنبال می‌کند، این گروه‌های مذهبی ضمن مخالفت با حکومت مرکزی به مخالفت با جریان‌های مذهبی سنتی داخل استان که قاطبه مردم را تشکیل می‌دادند، برخاستند. زیرا انقلاب اسلامی ایران در اصل بزرگترین انقلاب شیعی بوده است (بهرامی، ۱۳۹۶: ۱۳۸). بدیهی است در چنین شرایطی، گروه‌های مخالف اسلامی سیاسی مبتنی بر گرایش شیعی، نسبت به آن به مخالفت برخیزند که منطقه کردستان نیز چنین تجربه‌ای داشته

است و زمینه‌ساز شکل‌گیری گروه‌های افراطی مخالف جمهوری اسلامی در این منطقه شده است.

۳-۲. عدم توجه به نخبگان علمی و دینی در استان کردستان

ناهمگون بودن نظم حاکمیتی برآمده از انقلاب اسلامی با عقاید و باورهای مذهبی مردم در کردستان، باعث نوعی واگرایی میان دو طرف شده است که همین واگرایی در کنار مشکلات مرزی، باعث مشکلات اجتماعی و اقتصادی و ضعف در استفاده از نیروهای استان کردستان در اداره امور کشور شده است. چالش‌های پیش‌روی شایسته‌سالاری و جذب نخبگان در نهادهای فرهنگی مرتبط با حوزه تقریب بین مذاهب اسلامی بخشی از چالش‌های پیش‌روی تقریب بین مذاهب اسلامی در استان کردستان می‌باشد. این مشکل از همان ابتدای انقلاب اسلامی، ناشی از توأمانی واقعیت عینی و ذهنی محرومیت نسبی در میان گروه‌های قومی که به شکل تنش و منازعه جلوه‌گر شد (مقصودی، ۱۳۷۷: ۱۳۲). بدین صورت که حتی ایدئولوژیک بودن انقلاب اسلامی و ماهیت شیعی آن نیز باعث شد تا برخی نگرانی‌ها از سوی گروه‌های قومی و مذهبی در کردستان نیز ظهور پیدا کند. از طرفی دیگر، با توجه به ارتباط گسترده مردم و نخبگان اقوام سنی مذهب ایرانی با کشورهای همسایه، و تأثیرپذیری از جریان‌های مختلف، چالش‌های یاد شده به داخل کشور سوق یافته و تعارضات سیاسی و ایدئولوژیک، ابعاد قومی و مذهبی به خود گرفت (ترابی و مجیدی، ۱۳۹۳: ۱۹). این رویه از همان ابتدا و حتی پس از آن باعث شد تا بخش مهمی از نخبگان سیاسی و مذهبی در کردستان احساس سرخوردگی کرده و از مشارکت در امور سیاسی و اجتماعی به دلیل تفاوت‌های مذهبی و قومی سر باز زنند. تداوم این رویه ناظر به کمرنگ شدن شایسته‌سالاری و نخبه‌پروری علمی و دینی می‌باشد و بررسی آن از روایای گوناگون این چالش دو بعدی گویای این نکته است که ضعفی در سیستم فرهنگی استان و متعاقب آن قوانین هست که نخبگان را پس می‌زند.

۴-۲. وجود نحله‌ها و فرقه‌های انحرافی مذهبی در استان کردستان

کردستان به دلایل مختلف تاریخی، جغرافیایی، اجتماعی و فرهنگی، زادگاه و خاستگاه خیلی از مذاهب اسلامی، ادیان آسمانی و بعضاً نحله‌ها و فرقه‌های انحرافی بوده است. تنوعات مذهبی و تفکرات آیین یکی از مشخصه‌های اصلی این منطقه است (عظیمی و چلونگر، ۱۳۹۱: ۸۱). همین ظرفیت متنوع علاوه بر اینکه یک فرصت برای زیست مسالمت‌آمیز گروه‌های مذهبی محسوب می‌شود، غالباً به عنوان تهدیدی در منطقه عمل کرده است. به این دلیل که بخش مهمی از این نحله‌ها به واسطه تحریک دشمنان نظام از خارج تغذیه شده و همیشه باعث ایجاد مشکلاتی در بین آحاد جامعه اسلامی استان کردستان (اعم از تشیع و تسنن) شده است.

این نحله‌ها و فرقه‌ها یا از داخل کشور نشأت گرفته و یا از خارج کشور وارد منطقه شده‌اند که قبل از انقلاب، برخی از آنان، مانند اخوان المسلمین شاخه کردستان، گروه‌های صوفی‌گری و عرفانی و... در اقلیت بودند، اما بعد از انقلاب به دلایلی از جمله مراودات و تبادلات فرهنگی در سطح جهان و مناطق کردنشین، این نحله‌ها زیاد شد و حتی در مدتی کوتاه، تعداد زیادی از این گروه‌ها پدید آمد که تهدیداتی را ایجاد کرده‌اند.

بر این تهدیدات ناشی از افراطی‌گری مذهبی می‌توان فعالیت گروه‌های تبشیری مسیحی در استان کردستان را نیز به آنها اضافه نمود. از جمله فعالیت‌های مسیحیان در قالب و رنگ و بوی دینی با کمک کلیسا که در این کشورها انجام می‌دادند؛ ترجمه و پخش انجیل، انتشار کتب مذهبی در کنار کتاب مقدس، چاپ و نشر سرودهای روحانی مسیحی، سفرنامه‌نویسی، فعالیت پزشکی و طبابت، تأسیس مدرسه به سبک مسیحی، ارتباط با عشایر ایرانی، تلاشی برای جذب دربار و حکام محلی را می‌توان نام برد (برومند، ۱۳۸۱: ۲۳۲-۲۰۰). به تبع همین موارد در استان کردستان علاوه بر نفوذ تبشیری‌ها از مرکز به این استان، به دلیل مجاورت با کشور عراق و مراودات فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و... دارند، به ویژه با اقلیم کردستان، این جریان در استان کردستان مضاعف و دوچندان هست. به طوری که در مناطق غربی استان از جمله شهرستان‌های سقز، مریوان و سروآباد حتی بیش از سایر نقاط کشور می‌باشد، این جریان علاوه بر هدف قرار دادن دین مبین اسلام به روش‌های گوناگون و مقاصد مختلفی که دارند، مذاهب مختلف اسلامی در استان را به صورت غیر مستقیم قرار داده‌اند و باعث کند شدن و یا حتی نادیده گرفته شدن بحث تقریب مذاهب در استان کردستان شده است.

۳. راهبردهای تقریب مذاهب در کردستان

با عنایت به مشکلات و چالش‌های یاد شده باید گفت که دستیابی به تقریب مذاهب در مناطقی نظیر کردستان نیازمند عملیاتی شدن راهکارهای وحدت اسلامی است. به طوری که از همان ابتدای انقلاب بحث وحدت اسلامی یک اصل اساسی بوده است و حتی حقوق اقلیت-های قومی، مذهبی، زبانی و حتی تلقی نشدن بحث اقلیت بودن اهل تسنن نشانه مهمی از برابری شهروندان و راهکاری برای وحدت میان آنان بوده است (طباطبایی و موسوی‌اصل، ۱۳۹۸: ۱۸۰). این رویکرد می‌تواند پشتوانه‌ای برای تقریب در کردستان نیز تلقی شود. اما این راهبردها نیازمند در نظر گرفتن ظرفیت‌های مذهبی، علمی و اقتصادی-اجتماعی کردستان است. به همین دلیل با بررسی رویکرد انقلاب اسلامی به بحث تقریب مذاهب و همچنین نگرش بنیانگذار انقلاب به وحدت اسلامی، راهبردهایی در این زمینه مطرح می‌شود که به توضیح هریک از آنان پرداخته خواهد شد.

۱-۳. پذیرش اختلافات؛ مبنایی برای تقریب مذاهب در کردستان

وحدت اسلامی به معنای الفت، مودت و همگرایی در بین آحاد جامعه اسلامی است و تقریب مذاهب نیز همین هدف را دنبال می‌کند. از این جهت، ایجاد سازوکاری همگون و در عین حال داشتن برخی اختلافات، امری پذیرفته شده است. به این دلیل که مراد از وحدت اسلامی، کنار گذاشتن اعتقاد و دیدگاه مذهبی و اعتقادی فرق و مذاهب اسلامی نیست (مختاری، ۱۳۹۹: ۹۹). به این دلیل که چنین کاری علاوه بر اینکه در تضاد با ماهیت وحدت است، به لحاظ عملیاتی، نه شدنی است و نه منطقی. بنابراین در بحث همگرایی و وحدت هم باید به سازوکارهای عملیاتی و ممکن اندیشید و هم اینکه ضمن توجه به مشترکات از فشار یا نادیده گرفتن عقاید و باورهای گروه‌ها، فرق و پیروان ادیان و مذاهب پرهیز نمود. این رویکرد درباره پیوندهای قابل توجه مذاهب اسلامی در منطقه کردستان بیش از پیش حائز اهمیت است. همان طور که در آراء اهل سنت نیز همین مسأله به عنوان راهبردی برای ایجاد وحدت و تقریب مذاهب لحاظ شده است. زیرا در کنار این تعلیمات، می‌توان مباحث و مناظرات علمی و دوستانه را ایجاد در میان علما و دانشمندان مسلمان ایجاد نمود تا بتوان موجب ارتقاء سطح دانش و آگاهی آنان و برطرف نمودن اختلافات عقیدتی را فراهم نمود (ابوزهره، ۲۰۰۸: ۲۸۰). بنابراین پذیرش تفاوت و اختلاف در کردستان، مبنایی برای تقریب مذاهب به شمار می‌رود که بدون برتری بخشیدن مذاهب بر یکدیگر، تعالیم اسلام و گفتمان انقلاب اسلامی را حاکم نمایند. در همین زمینه امام خمینی نیز فرموده است: یک دسته از مسلمانان، شیعه هستند و یک دسته‌ای از مسلمانان سنی، یک دسته حنفی و دسته‌ای حنبلی و دسته‌ای اخباری هستند. اصلاً طرح این معنا، از اول درست نبود. در یک جامعه‌ای که همه می‌خواهند به اسلام خدمت کنند و برای اسلام باشند، این مسائل نباید طرح شود. ما همه برادر هستیم و با هم عهد بستیم متنها علمای شما یک دسته فتوا به یک چیز دادند و شما تقلید از علمای خود کردید و شدید حنفی، یک دسته فتوای شافعی را عمل کردند و یک دسته دیگر فتوای حضرت صادق را عمل کردند و اینها شدند شیعه. اینها دلیل اختلاف نیست، ما نباید با هم اختلاف و یا یک تضادی داشته باشیم. ما همه با همه برادریم. برادران شیعه و سنی باید از هر اختلافی احتراز کنند. امروزه اختلاف بین ما، تنها به نفع آن‌هایی است که نه به مذهب شیعه اعتقاد دارند و نه به مذهب حنفی و سایر فرق. آنها می‌خواهند نه این باشد نه آن، راه را اینطور می‌دانند که بین ما و شما اختلاف بیندازند. ما باید توجه به این معنا بکنیم که همه ما مسلمان هستیم، ما اهل قرآن و اهل توحید هستیم و باید برای قرآن و توحید زحمت بکشیم و خدمت بکنیم» (موسوی خمینی، ۱۳۷۴: ۲۵۹).

بدین ترتیب ایده تقریب مذاهب و وحدت اسلامی با یکدیگر پیوند خورده است؛ به طوری که در قاموس فکری امام خمینی (ره) و گفتمان انقلاب اسلامی، رمز پیروزی، بقا و تداوم انقلاب اسلامی نیز وحدت دانسته شده است (فولادی، ۱۳۹۷: ۸۲). حفظ و تداوم وحدت در مناطقی که اهل سنت و شیعیان با یکدیگر زندگی می‌کنند، موضوعی مهم و حیاتی است که نیازمند توجه بیشتر به امر تقریب است. در این میان، استفاده از ظرفیت مرزی مناطق کردنشین از جمله در استان کردستان برای برگزاری پیاده‌روی اربعین می‌تواند وحدت و همدلی را در قالب برنامه‌ها و مراسمات مذهبی نشان دهد. هرچند در اینجا باورهای مذهبی اهل سنت با مراسم اربعین متفاوت است، اما همان‌طور که گفته شد تقریب در صورتی معنا می‌دهد که اختلافات نیز مطرح و دیده شوند (مختاری، ۱۳۹۹: ۹۹). بنابراین در شرایطی که امروزه پیاده‌روی اربعین به نوعی وحدت و همبستگی در کشور منجر شده است، پیوند این حرکت عظیم مذهبی با اقشار مختلف جامعه ضمن ایجاد وحدت بر سر اصول بنیادین، احترام به ارزش‌های دینی و مذهبی از سوی فرق و گروه‌های مذهبی را نیز به وجود می‌آورد.

۲-۳. استفاده از ظرفیت دانشگاه مذاهب اسلامی کردستان

هدف از تقریب مذاهب اسلامی، نزدیک شدن پیروان مذاهب اسلامی با هدف شناخت از یکدیگر و رسیدن به اخوت دینی با توجه به اصول مسلم و مشترکات اسلامی است (باذلی و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۴۲). در این میان، نقش دانشگاه مذاهب اسلامی کردستان در ایجاد شناخت مشترکات فرق و مذاهب و همچنین پیوند باورهای مشترک مذهبی در این استان شود. دانشگاه مذاهب اسلامی کردستان که ابتدا در سال ۱۳۷۴ و پس از آن به شکل گسترده در سال ۱۳۸۸ راه‌اندازی شد، نمادی از تقریب علمی و اندیشه‌ای در استان کردستان است که ظرفیت مهمی برای شناخت ادیان و مذاهب و یافتن اصول مشترک برای زیست مطلوب باورهای مذهبی متفاوت ایجاد می‌کند. حمایت از دانشگاه مذاهب اسلامی کردستان برای تبدیل شدن به قطب علمی و فرهنگی منطقه کردستان و حتی فراتر از آن به‌عنوان مرجعی علمی برای جهان اسلام نماد بارزی از توسعه گفتمان انقلاب اسلامی برای پذیرش باورهای مختلف در کشور دارد. بدین ترتیب از جهت ظرفیت‌های بومی کردستان باید گفت که دانشگاه مذاهب اسلامی یک دانشگاه راهبردی برای شناخت بیشتر جهان اسلام از اصول و باورهای مشترک و همچنین پیوند عناصر مشترک اهل سنت و تشیع و گام برداشتن در راستای تقریب بین مذاهب اسلامی است. به این دلیل که یکی از اصلی‌ترین اهداف اسلام در امور عملی، مسأله اجتماعی و سیاسی و ایجاد وحدت و اتفاق در میان مسلمانان است (بشارتی‌راد، ۱۳۹۳: ۱۹). بدین ترتیب عملیاتی کردن تقریب مذاهب اسلامی در ایران از جمله در کردستان با استفاده از نمادهای علمی-دینی

نظیر دانشگاه مذاهب کردستان، عامل مهمی برای گرد آمدن حول ارزش‌های مشترک دین اسلام و پرهیز از منازعات تعصبی و غیرعلمی خواهد داشت. زیرا دانشگاه مذاهب کردستان می‌تواند از اسباب تحقق شروط لازم برای تقریب باشد که شامل: حسن نیت دو طرف [گفتمان انقلاب اسلامی و اهل سنت در کردستان]، ترویج گفتمان حق‌مدار و به دور از تعصب، داشتن آرمان وحدت‌خواهی، مهارت در پذیرش یکدیگر و کوشش در راه وحدت کلمه باشد (حقیقی قمصری و همکاران، ۱۴۰۲: ۱۳). به نظر می‌رسد سوق دادن علما، اندیشمندان و اهالی علم و جدل در دانشگاه مذاهب اسلامی، ظرفیت عظیمی برای ایجاد تقریب مذاهب در کردستان فراهم می‌نماید که بتواند به نمادی از همبستگی و وحدت در جامعه اسلامی تبدیل شود.

۳-۳. دفع تهدیدات علیه کیان اسلام و ایران

راهبرد دیگری که برآمده از انقلاب اسلامی است و نقش مهمی در تقریب مذاهب اسلامی از جمله در منطقه کردستان دارد، حفظ کیان اسلام در برابر تهدیدات و توطئه‌های دشمن و ضرورت همبستگی برای مقابله با این خطرات است. در این زمینه تکیه بر سخن رسول گرامی اسلام (ص) مبنی بر اتحاد همه مسلمانان در برابر بیگانگان همانند دستی واحد، قابل توجه است (کلینی، ۱۴۳۰: ج ۳: ۳۳۸). این سخن در کنار آیات متعدد قرآن که خطابش تمامی مسلمانان بدون وابستگی‌های مذهبی و فرقه‌ای است، از جمله عوامل مهم وحدت در جامعه اسلامی و مقدمه‌ای برای تقریب مذاهب در منطقه کردستان خواهد بود. همان‌طور که در آراء بنیانگذار انقلاب اسلامی، بیرون راندن دشمن متجاوز و ضد اسلام نیز مورد تأکید فراوان بوده است (موسوی خمینی، ۱۳۷۴، ج ۱۹: ۲). بنابراین در وهله اول، اتحاد برای مقابله با دشمنان اسلام و جامعه مسلمانان، عاملی برای تقریب در کردستان محسوب می‌شود و پس از آن، در پیش گرفتن یک رویکرد ملی برای بازخوانی پیوندهای تاریخی و سرزمینی برای دفع متجاوز، نقش مهمی در تقریب مذاهب ایران در کردستان خواهد داشت. در این میان، استفاده از ظرفیت و نقش علمای اهل سنت در منطقه کردستان از جهت تعریف منافع کردها در مرزهای ایران عامل بسیار مهم و حیاتی به شمار می‌رود. توصیه می‌شود که دولت‌های مختلف، استفاده از ظرفیت ماموستاها، روحانیون اهل سنت و لزوم بهره‌گیری از نصایح و راهکارهای آنان جهت حل مشکلات امنیتی، اقتصادی و مدیریتی را نادیده نگیرند. بنابراین در هر برنامه و راهبردی که برای رسیدن به تقریب مذاهب در کردستان دنبال می‌شود، باید بر اصول مشترک همه مذاهب اسلامی بر پایه توحید، نبوت و معاد تأکید شده و بر برابری و مساوات نیز توجه نشان داده شود (همتیان، ۱۴۰۱: ۱۴۱). همین رویکرد در ارتباط با ایجاد یک هویت مشترک در چارچوب

مرزهای ایران نیز باید لحاظ شود و ضمن پیوند دادن افکار و باورهای مذهبی در این استان و یا در سطح گسترده در مناطق کردنشین، پیوندهای تاریخی و ملی نیز به عنوان بخش دیگری از ابزارهای ارتباطی میان مذاهب اسلامی در کردستان در نظر گرفته شود.

۳-۴. انتصاب نخبگان اهل سنت در مدیریت اداری کشور

یکی از مباحثی که در مدیریت سیستم‌های اداری به منظور رفع تبعیض و ایجاد عدالت اداری در علم مدیریت از آن بحث می‌شود توزیع عادلانه پست‌های مدیریتی در سطوح مختلف و استفاده از ائتلاف مختلف جامعه می‌باشد. این رویه به یک تبعیض ساختاری دامن زده است (جلایی‌پور و نوربخش، ۱۴۰۰: ۴۸۳). بر همین اساس نیز می‌طلبند که دولت مردان استانی به منظور جذب حداکثری به نظام جمهوری اسلامی جامعه استان کردستان که اکثریت جمعیت آن را از اهل تسنن (شافعی مذهب) تشکیل می‌دهند، در اداره استان سهیم نموده و از این عزیزان نیز در پست‌های مدیریتی از جمله فرمانداری‌ها، مدیران کل و... استفاده نمایند، زیرا این مهم می‌تواند اعتماد نسبی مردم را نسبت به حکومت عوض نموده و خود را عضوی از بدنه نظام بدانند که به صورت غیر مستقیم نیز باعث ایجاد بسترهای مناسب برای تقریب بین مذاهب اسلامی می‌شود. بنابراین نیازمند اتخاذ نوعی رویکرد بومی‌گزینی برای جذب افراد با گرایش مختلف برای رفع مشکلات مربوط به تقریب هستیم که حتی می‌تواند شکاف‌های اجتماعی را نیز مدیریت کند (ترابی و مجیدی، ۱۳۹۳: ۲۶). در صورت نادیده گرفتن این راهبرد، علاوه بر خسارات و زیان‌های جبران‌ناپذیری که برای طرفین (یعنی مردم و دولت) دارد باعث کند شدن پیشرفت هدف تقریب بین مذاهب اسلامی در استان می‌شود و این مهم یعنی انتصاب نخبگان اهل سنت در مدیریت‌های کلان‌میدانی در ادارات دولتی می‌تواند یکی از راه‌های برون رفت از آسیب‌ها و موانع پیش روی تقریب بین مذاهب اسلامی شود.

۳-۵. بهره‌گیری از شبکه‌ها و رسانه‌های گروهی در استان کردستان

تحقق شعار «وحدت اسلامی» به عنوان محور تحقق بخش تقریب مذاهب مستلزم بهره‌گیری شایسته از عنصر رسانه، ضرورت بررسی چگونگی تقویت سیاست «رسانه و تقریب» در میان مسلمانان جهان در ابعاد گوناگون آن است. این راهبرد با استفاده از ظرفیت رسانه مطلوب انقلاب اسلامی قابل حصول است (سلطانی‌پور و کاسمانی، ۱۴۰۰: ۲۶۱). از این منظر، سیاست رسانه‌ای به مجموعه عواملی اطلاق می‌شود که دولت‌های اسلامی و علمای تقریبی از طریق آن در بلندمدت الگوهای رفتاری و شیوه تفکر و زندگی ملت‌های مسلمان را در جهتی که تأمین‌کننده منافع و خواست‌های همگرایانه باشد هدایت می‌کنند. در این تعریف کارکرد رسانه، برقراری پیوند بین بخش‌های مختلف امت اسلامی است. به همین سبب می‌تواند در

درون جامعه مسلمانان نوعی تفاهم و همگرایی را ایجاد نماید. در عین حال اگر رسانه به جای آنکه در خدمت اهداف تقریبی باشد، در خدمت دشمنان اسلام قرار گیرد می تواند به صورت عامل تفرقه و واگرایی جوامع مسلمان عمل نماید (برومند، ۱۳۹۵: ۷۴). در دهه های اخیر می توان نمونه های بارزی از همگرایی و تقریب اسلامی و واگرایی تفرقه آفرین را در جهان اسلام مشاهده کرد. اکنون که غرب و دشمنان اسلام با در اختیار گرفتن ابزارهای تبلیغاتی و رسانه ای برای مبارزه با اسلام و مسلمانان فعالیت می کنند، تشکیل رسانه ای خبری و اطلاعاتی در جهت اهداف تقریب ضروری می باشد. این رسانه می تواند تحت عنوان خبرگزاری جهانی تقریب با مشارکت کلیه اعضا و به زبان های مختلف اداره گردد. خبرگزاری تقریب در صورت مدیریت صحیح می تواند از سانسورهای خبری غرب بویژه در عراق، فلسطین جلوگیری کند، موج اسلام ستیزی را مهار نماید و با تأکید بر مشترکات، جهان اسلام را به سوی همگرایی هدایت کند. راه اندازی سامانه های اینترنتی و ایجاد وبلاگ ها به زبان های مختلف جهت استفاده از فضای مجازی، استفاده از فضای مجازی امروز نسبت به سال های قبل بسیار پررنگ تر و برجسته تر است و هرچه زمان به پیش می رود امکان بهره برداری از فضای مجازی برای اقدامات تقریبی بیشتر می شود.

آموزش آحاد جامعه جهت چگونگی استفاده از فناوری ارتباطات و اطلاعات و استفاده از تکنولوژی مدرن برای کاهش شکاف بین مذاهب جهان اسلام از جمله در کردستان نیز ممکن است. اما این هدف نیازمند آن است که در جامعه اسلامی، نخست ترندهای رسانه ای برای ایجاد تفرقه در سطوح ملی و فراملی را مورد شناسایی قرار داد و سپس با تعیین راهکارهای اجرایی به خنثی سازی تهدیدات پرداخته شود (صداقت ثمر حسینی، ۱۳۹۲: ۳۲). بدین ترتیب با آموزش لازم رسانه ای، هر یک از نخبگان و عالمان تقریب مذاهب اسلامی در کشورهای خود به ایجاد و تقویت مناسبات رسانه ای سنتی و مدرن با اهداف تقریبی همت گمارد. در این ارتباط برپائی کارگاه های آموزشی از سوی متولیان تقریب مذاهب اسلامی لازم بنظر می رسد. ایجاد زیرساخت های رسانه ای در حوزه رسانه های سنتی و مدرن و حتی در کشورهای مختلف با کمک متولیان و ایجاد ارتباط مستمر و منظم بین جوامع اسلامی در کشورهای مختلف و بهره گیری از تجارب رسانه ای یکدیگر ضرورت دارد. گسترش سواد دیجیتالی به منظور ایجاد نگرش نوین در روند بهره گیری از رسانه - تشویق دولت های اسلامی توسط متولیان جهت استفاده مجامع تقریبی از فناوری اطلاعات و ارتباطات در جهت تقویت وحدت جهان اسلام دارای اهمیت است.

در صورت فعالیت مستمر بین‌المللی می‌توان شبکه‌های خبری و رسانه‌ای واحدی از طریق سازمان کنفرانس اسلامی احداث گردد تا ضمن بررسی تحولات جهان اسلام برای مقابله با توطئه‌های دشمنان فعالیت نماید. در پایان، با توجه به موضوع جهان‌شمولی اسلام و جهانی‌سازی در کنفرانس وحدت اسلامی، امید است استفاده از فضای سایبر برای تقویت ارتباطات مسلمانان و مقابله با اختلافات فراهم گردد که یکی از نمونه‌های این اقدام از ایجاد و تأسیس سایت بین‌المللی امام شافعی (ره) به چندین زبان زنده دنیا که توسط مرکز بزرگ اسلامی غرب کشور با اهداف تقریب بین مذاهب نه تنها در کشور بلکه در سراسر دنیا چند سال پیش ایجاد شد. اما این مورد کافی نیست و باید نهادهای متولی در استان کردستان در این راستا که امروزه بهترین ابزار برای دسترسی و پیشبرد هدف تقریب بین مذاهب در استان کردستان وجود دارند، نسبت به تأسیس و راه‌اندازی سایت‌ها، شبکه‌ها و ابزارهای تعاملی اقدام نمایند.

۶-۳. استفاده بهینه از ظرفیت مرکز بزرگ اسلامی غرب کشور

یکی از نهادهایی که بعد از انقلاب اسلامی توسط امام خمینی (ره) در مناطق و استان‌های قومی مذهبی کشور از جمله استان کردستان به منظور ساماندهی به امور طلاب، روحانیون، مساجد و امور دینی تشکیل شد، مراکز بزرگ اسلامی بود. در استان کردستان نیز این مرکز موسوم به مرکز بزرگ اسلامی غرب کشور در سال ۱۳۵۹ تشکیل و در سال ۱۳۶۰ یعنی یک سال بعد شروع به ارائه خدمات فرهنگی، اجتماعی، معیشتی و... به طلاب و روحانیون استان کردستان شمال کرمانشاه و سایر مناطق اهل سنت‌نشین آذربایجان غربی نموده است (دانشی و شفیعی، ۱۳۷۸: ۶۷). ظرفیت و پتانسیل این مرکز از ابتدای تأسیس تا به این لحظه بر کسی پوشیده نیست و توانسته که خدمات شایان توجهی را به جامعه هدف خود ارائه دهد. سند بارز در این زمینه، مخالفت‌ها و دشمنی‌های مدعیان حقوق بشر در منطقه، چه احزاب و گروه‌های سیاسی و چه نحله‌ها و فرقه‌های مذهبی می‌باشد. به هر حال، مرکز بزرگ اسلامی غرب کشور همچون گذشته که یکی از راهبردها و استراتژی‌های آن تقویت بین مذاهب اسلامی و از بین بردن اختلافات مذهبی در منطقه بوده و توانسته است که در این راه هم موفق باشد و یکی از بهترین راه‌های برون‌رفت از موانع و آسیب‌های پیش‌روی تقریب بین مذاهب اسلامی در استان کردستان باشد (همان: ۸۹). اما در این راه به کارگیری و اجرای راهکارهای زیر پیشنهاد می‌گردد:

۱- حمایت از امامان جماعت مساجد که دارای اندیشه‌ی تقریبی دارند.

۲- برگزاری دوره‌های آموزشی برای جامعه هدف خود با زمینه تقریب بین مذاهب اسلامی.

۳- برگزاری مسابقات فرهنگی در بین آحاد جامعه به ویژه جامعه هدف خود با موضوعات تقریبی.

۴- ایجاد طرح دروس و واحدهای درسی با موضوعات تقریبی در حجره‌های سنتی صحبت آشنایی هرچه بیشتر طلاب با مقوله تقریب.

۵- برگزاری همایش‌ها، میزگردها، جشنواره و سایر امورات فرهنگی، علمی و پژوهشی با رویکرد تقریبی در جامعه استان کردستان.

۶- ایجاد شبکه‌های ارتباطی با سایر مراکز علمی و فرهنگی جهت تبادل اندیشه و گسترش گفت‌وگو در استان. برای گسترش و پایداری مبانی ایده تقریب بین مذاهب اسلامی در استان کردستان لازم و ضروری است. به این دلیل که تلاش‌های یاد شده علاوه بر ایجاد مراکز علمی در راستای توسعه، گسترش و ترویج گفت‌وگو بین مذاهب در استان کردستان، اسباب و لوازم اداری از طریق دستگاه‌های فرهنگی ذیربط ایجاد شود تا ارتباط علما و نخبگان دینی استان کردستان که در امر تقریب بین مذاهب اسلامی تجربه بیشتری دارند و سالیان متمادی در استان اقدام به عملیاتی شدن فرایند تقریب بین مذاهب اسلامی را دارند (چه از نظر نظری و چه از نظر عملی) فراهم گردد. ایجاد شبکه‌های ارتباطی علاوه بر آشنایی با سایر مذاهب اسلامی از نظر فقهی، کلامی باعث می‌شود تا سایر علما و اهالی اندیشه با روش‌ها و تجربیات اینگونه مراکز در سایر کشورهای اسلامی و داخل ایران اسلامی نیز به تبادل تجربه و هم‌افزایی تجربیات خود پرداخته و در استان کردستان اقدام به عملی شدن و اجرایی نمودن آن نمایند.

۴. نتیجه‌گیری

راهبردهای انقلاب اسلامی در حوزه تقریب مذاهب، ناظر بر نقشه راه و ایده‌هایی است که بتواند زمینه را برای پیوند هرچه بیشتر مذاهب و ادیان در کشور و از جمله در منطقه و استان کردستان در ایران فراهم نماید. در این چارچوب، تقریب مذاهب که با وحدت اسلامی همسو و هم‌جهت است، نیازمند کارکرد مؤثر در حوزه‌های مختلفی است تا بتوان از ظرفیت‌های موجود نظیر: پذیرش اختلافات در عرصه نظری و عملی، دانشگاه مذاهب اسلامی کردستان، دفع تهدیدات مشترک بر علیه نظم سرزمینی و باورهای اسلامی و بهره‌برده شود. علاوه بر این، بهره‌گیری از نخبگان و مدیران در سطوح مدیریتی کشوری و اداره استان‌های کردنشین، نقش مهمی در عملیاتی شدن ایده تقریب از منظر فراهم شدن زمینه‌های اجتماعی و رضایت مردمی ایفا خواهد کرد. ایجاد یک شبکه تعاملی میان علما و دلسوزان و متنفذان قومی و مذهبی در منطقه کردستان و روحانیون یا سیاستمداران میانه‌رو و طالب تکثرگرایی در سطح کلان، عامل مهمی برای نشان دادن پیوند در سطوح کلان و منطقه‌ای است که ضمن حفظ تکثر مذهبی و قومی در کردستان، از ظرفیت بزرگان

و متنفذان برای حل مشکلات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی استان بهره برده شود. در این زمینه، استفاده از ظرفیت مرکز بزرگ اسلامی غرب کشور چه در تعامل با نهادهای مذهبی در داخل و چه یادگیری تسامح و مدارا در سطوح منطقه‌ای و بین‌المللی عامل مهمی برای پیشبرد طرح تقریب مذاهب در کردستان است. بنابراین مسیر رسیدن به تقریب، پذیرش اختلافات مذهبی و در پیش گرفتن رویه زیست مسالمت‌آمیز با گروههایی است که بر مبنای قانون اساسی و گفتمان انقلاب اسلامی، فعالیت خود را ادامه می‌دهند. کارکرد مؤثر پذیرش اختلافات، جلوگیری از غیرشفاف شدن روندها و اهداف است، زیرا در صورتی که مطالبات گروه‌های مذهبی در کردستان به صورت شفاف و در چارچوب قوانین موجود بیان شود، اختلاف و چنددستگی نه یک تهدید، بلکه مزیت خواهد بود که به مرور تعصبات شدید و عدم تحمل سایر مذاهب را نیز به حاشیه می‌برد. با توجه تلاش و جهد نظام جمهوری اسلامی در استان کردستان برای محقق شدن هدف تقریب بین مذاهب اسلامی، هنوز به آن جایگاه اصلی خودش که منتهی به تمدن اسلامی شود، نشده است و باید موانع و آسیب‌های در پیش‌روی آن را با ایجاد و تأسیس مؤسسات فرهنگی، علمی، پژوهشی مشترک راه‌های برون رفت راه مهیا نمایند. در این زمینه بر مبنای گفتمان انقلاب اسلامی استفاده از ظرفیت‌های رسانه‌های محلی و ملی برای پرداختن به مسائل استان کردستان با رویکردی واقع‌بینانه بسیار حائز اهمیت است. علاوه بر این، انجام و شروع به تغییرات در نظام اداری در انتصابات مدیران میانی و عالی‌رتبه در استان از اهل تسنن، ایجاد مؤسسات مشترک از جمله دانشگاه‌ها با علوم تطبیقی و... می‌تواند راه کار ویژه برای تحقق این مهم در استان کردستان باشد.

اما باید گفت که رابطه تقریب و ناسیونالیسم، رابطه تقریب و نفاق دینی، رابطه تقریب و هویت و دیگر موضوعات این‌چنینی همچنان در کردستان وجود دارند که جریان تقریب نه تنها باید نسبت به آن‌ها حساس باشد و به موقع پاسخ‌های تفصیلی خود را عرضه نماید، تا خود به صورت پیشینی، شبهات احتمالی در این خصوص را طرح و مردم را نسبت به تحقق و الزامات پذیرش آن‌ها مهیا نماید. این موضوعات می‌تواند محور تحقیقات بعدی در این زمینه باشد.

استناد به این مقاله: غریبی، رحمن، محسنی، شهباز، هادی فر، محمد. (۱۴۰۴). راهبردهای انقلاب اسلامی برای

تقریب مذاهب در ایران با تأکید بر کردستان، فصلنامه علمی ره‌یافت انقلاب اسلامی، ۱۹(۷۰)، ۱۹۸-۲۱۸.

The Islamic Revolution Approach Quarterly is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

منابع و مأخذ:

- ابوزهره، محمد (۲۰۰۸)، *الوحده الاسلاميه*، بیروت: انتشارات دار الراشد العربي .
- احمدی، حمید (۱۳۷۹)، *قومیت و قوم‌گرایی؛ از افسانه تا واقعیت*، تهران: نشر نی .
- بازلی، یدالله، رهبر، عباسعلی، الله‌کرم، حسین (۱۳۹۹)، نقش مجمع تقریب بر استمرار انقلاب اسلامی از منظر اندیشه امام خمینی (ره)، *فصلنامه پژوهش‌های انقلاب اسلامی*، سال نهم، شماره ۳۴، صص ۱۶۲-۱۳۹.
- برومند، صفورا (۱۳۸۱)، *پژوهش بر فعالیت انجمن تبلیغی کلیسا در دوره قاجاریه*، تهران، مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر .
- برومند، عباس (۱۳۹۵ه.ق)، *فرهنگ تقریب*، تهران، دانشگاه مذاهب اسلامی .
- بشارتی‌راد، حسن (۱۳۹۳)، *جریان‌شناسی تقریب مذاهب اسلامی*، مجله پژوهش‌های منطقه ۶، سال اول، شماره سوم، قم: جامعه المصطفی العالمیه.
- بهرامی، محمدباقر. (۱۳۹۶ه.ش). *بازتاب انقلاب اسلامی و تأثیر آن بر کشورهای منطقه و جهان*. تهران: پرنایک .
- ترابی، یوسف، مجیدی، یوسفعلی (۱۳۹۳)، مدیریت شکاف‌های قومی در کردستان جمهوری اسلامی ایران، *فصلنامه پژوهش‌های راهبردی سیاست*، سال سوم، شماره یازدهم، صص ۳۱-۹ .
- جلایی‌پور، حمیدرضا (۱۳۸۵)، *فراز و فرود جنبش کردی*، تهران: نشر لوح قلم .
- جلایی‌پور، حمیدرضا، نوربخش، یوسف (۱۴۰۰)، *برساخت پدیده نابرابری اجتماعی-سیاسی در استان کردستان*، *فصلنامه توسعه محلی (شهری-روستایی)*، دوره سیزدهم، شماره دوم، صص ۵۰۹-۴۸۱ .
- حقیقی قمصری، سید حمیدرضا، نواب، سید ابوالحسن، جزایری، سید حمید (۱۴۰۲)، *راهکارهای برون‌رفت از چالش‌های تقریب مذاهب اسلامی در حوزه بین‌الملل براساس دیدگاه‌های امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری (مدظله العالی)*، *فصلنامه مطالعات راهبردی فرهنگ*، سال سوم، شماره سوم، صص ۴۲-۹ .
- دانشی، عباس، شفیعی، مرتضی (۱۳۷۸)، *ره توشه‌های وحدت*، سندج، انتشارات مرکز بزرگ اسلامی غرب کشور .
- سلطانی‌پور، سمانه، نصرالهی کاسمانی، اکبر (۱۴۰۰)، *تأثیر اصل بی‌طرفی بر شکل‌گیری رسانه مطلوب انقلاب اسلامی با بررسی دیدگاه‌های متخصصان رسانه و روزنامه نگاران*، *فصلنامه رهیافت انقلاب اسلامی*، دوره ۱۵، شماره ۵۶، صص ۲۸۲-۲۵۷ .
- صداقت ثمر حسینی، کامیار (۱۳۹۲ه.ش). *شیعه‌شناسی معاصر اهل سنت*، تهران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی .
- طباطبایی، سید احمد، موسوی اصل، سیدحسن (۱۳۹۸)، *سازمان همکاری اسلامی در ترازوی سنجش برون‌گرایی یا دورنگرایی حقوق بشر*، *مجله مطالعات حقوق تطبیقی معاصر*، پیاپی ۱۸، صص ۱۷۲-۱۵۱ .
- عظیمی، کیومرث، چلونگر، محمدعلی (۱۳۹۱)، *پراکندگی فرق و مذاهب تشیع در کردستان*، *فصلنامه شیعه‌شناسی*، سال دهم، شماره ۳۹، صص ۸۱-۱۰۰ .
- فولادی، محمد (۱۳۹۷)، *استراتژی وحدت جهان اسلام در اندیشه امام خمینی*، *نشریه معرفت*، سال هفدهم، شماره ۱۲۶ .
- قادرزاده، امید، محمدی، بهروز (۱۳۹۶)، *کنشگری سیاسی اسلام‌گرایان در کردستان (مطالعه کیفی جماعت اصلاح و دعوت)*، *مجله جامعه‌شناسی ایران*، دوره هجدهم، شماره سوم، صص ۱۶۷-۱۴۳ .
- کلینتی، محمدبن یعقوب (۱۴۳۰ق)، *الکافی*، قم: انتشارات دارالحدیث .
- مختاری، محمدحسین (۱۳۹۹)، *شناسایی و تبیین موانع وحدت اسلامی با تأکید بر دیدگاه علمای مذاهب اسلامی*، *دوفصلنامه مطالعات تقریب مذاهب اسلامی (فروغ وحدت)*، سال پانزدهم، شماره ۵۳، صص ۱۱۴-۹۶ .
- مقصودی، مجتبی (۱۳۷۷)، *توسعه و منازعات قومی*، *فصلنامه مطالعات راهبردی*، سال اول، شماره اول .
- موسوی خمینی، روح‌الله (۱۳۷۴)، *صحیفه نور*، تهران: انتشارات سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی .
- همتیان، هادی (۱۴۰۱)، *مرور نظام‌مند راهبردهای تقریب بین مذاهب اسلامی از سال ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۱*، *مجله مطالعات راهبردی فرهنگ*، سال دوم، شماره چهارم، صص ۱۶۰-۱۳۷. C.M.V.